

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 540/2024-26

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej Mgr. Mariannou Paulíkovou, advokátkou, Karloveské rameno 8, Bratislava, proti uzneseniu Okresného súdu Pezinok sp. zn. 50Tp/29/2024 z 27. mája 2024 takto

r o z h o d o l :

- Uznesením Okresného súdu Pezinok sp. zn. 50Tp/29/2024 z 27. mája 2024 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Uznesenie Okresného súdu Pezinok sp. zn. 50Tp/29/2024 z 27. mája 2024 **zrušuje a vec vracia** Okresnému súdu Pezinok na ďalšie konanie.
- Okresný súd Pezinok **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **713,96 eur** a zaplatiť ich jej právnej zástupkyňi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 1. júla 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 48 ods. 2 ústavy a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v spojení s čl. 7 ods. 2 ústavy uznesením okresného súdu o jej sťažnosti proti uzneseniu

prokurátorky. Sťažovateľka navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie.

2. Sťažovateľke bolo 10. apríla 2024 doručené upovedomenie podľa § 33b ods. 1 Trestného poriadku, ktoré obsahovalo okrem iného aj poučenie o práve podozrivej osoby nazerať do vyšetrovacieho spisu podľa § 69 ods. 1 Trestného poriadku a o možnosti vyšetrovateľa povoliť účasť podozrivej osoby na vyšetrovacích úkonoch podľa § 213 ods. 1 Trestného poriadku. Dňa 18. apríla 2024 bola sťažovateľka vypočutá vyšetrovateľom ako podozrivá v prítomnosti svojej právnej zástupkyne. Sťažovateľka v priebehu výsluchu požiadala o nahliadnutie do spisu podľa § 69 Trestného poriadku, čomu však vyšetrovateľ nevyhovel, a to s odôvodnením, že v súvislosti s novelou Trestného poriadku nie sú jasne ustálené práva a povinnosti podozrivej osoby. Vec bola podľa § 33b ods. 3 Trestného poriadku predložená na Okresnú prokuratúru Pezinok pre účely rozhodnutia o rozsahu práv a povinností podozrivej osoby.

3. Uznesením z 26. apríla 2024 rozhodla prokurátorka okresnej prokuratúry podľa § 33b ods. 3 Trestného poriadku, že sťažovateľka ako podozrivá a ani jej právna zástupkyňa nemajú právo na nazretie do vyšetrovacieho spisu podľa § 69 Trestného poriadku a zároveň nemajú právo zúčastniť sa na úkonoch vo vyšetrovaní a ani na upovedomeniach o nich podľa § 213 Trestného poriadku. Prokurátorka pri rozhodovaní vychádzala z toho, že podozrivá osoba sa nenachádza medzi osobami uvedenými v § 69 ods. 1 Trestného poriadku, ktoré sú výslovne oprávnené na nazeranie do spisu počas predsúdneho, ako aj súdneho konania. Preto podozrivá osoba spolu s právnym zástupcom nemajú v štádiu prípravného konania právo na nazeranie do vyšetrovacieho spisu, ak na to nedá súhlas orgán činný v trestnom konaní. Tiež ustanovenie § 213 Trestného poriadku sa v súvislosti s účasťou na vyšetrovacích úkonoch výslovne viaže na formálny status obvineného, teda výhradne na situáciu, keď už bolo vznesené obvinenie a je jednoznačne vymedzený skutok v uznesení o vznesení obvinenia. Podozrivá osoba spolu s právnym zástupcom nemajú právo zúčastňovať sa na vyšetrovacích úkonoch prípravného konania a ani byť o nich upovedomení.

4. Proti uzneseniu prokurátorky okresnej prokuratúry podala sťažovateľka sťažnosť, v ktorej namietala porušenie práva na spravodlivý proces, práva na obhajobu, zásady kontradiktórnosti a zásady rovnosti strán. Žiadala, aby jej, ako aj právnej zástupkyni bolo umožnené nahliadať do spisového materiálu a zúčastňovať sa úkonov vo vyšetrovaní. Svoj nárok odvodila jednak zo znenia § 33b ods. 1 Trestného poriadku, ako aj smernice Európskeho parlamentu a Rady 2012/13/EÚ z 22. mája 2012 o práve na informácie v trestnom konaní (ďalej len „smernica 2012/13/EÚ“), ktorá priznáva aj osobám v procesnom postavení podozrivého právo nahliadať do spisového materiálu. Právo na účasť jej právnej zástupkyne na niektorých vyšetrovacích úkonoch priznáva smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/48/EÚ z 22. októbra 2013 o práve na prístup k obhajcovi v trestnom konaní a v konaní o európskom zatykači a o práve na informovanie tretej osoby po pozbavení osobnej slobody a na komunikáciu s tretími osobami a s konzulárnymi úradmi po pozbavení osobnej slobody (ďalej len „smernica 2013/48/EÚ“). Tiež poukázala na rozhodovaciu prax Súdneho dvora Európskej únie, kde v rozhodnutí vo veci C-399/11 z 26. 2. 2013 v bode 59 je uvedené, že dovolávanie sa členským štátom ustanovení vnútroštátneho práva, hoci aj ústavnej povahy, nemôže ovplyvniť účinok práva Únie na území tohto štátu.

5. O sťažnosti rozhodol okresný súd namietaným uznesením, ktorým sťažnosť sťažovateľky zamietol, keď zotrval na názore, že podozrivému neboli priznané všetky práva v rozsahu práv obvineného, keďže právo na odpis zápisnice patrí medzi základné práva obvineného. Tomu zodpovedá aj znenie § 69 ods. 1 Trestného poriadku, ktorý neuvádza podozrivého medzi osobami oprávnenými na nahliadnutie do spisového materiálu. Toto právo má napríklad oznamovateľ trestného činu, ak nie je zároveň poškodeným a aj zúčastnená osoba, avšak podozrivý medzi taxatívne vymedzenými osobami nie je.

II.

Argumentácia sťažovateľky

6. Sťažovateľka poukazuje na nedostatočné odôvodnenie namietaného uznesenia najmä z toho hľadiska, že okresný súd nijako nereagoval na jej námietky vo vzťahu k aplikácii smernice 2012/13/EÚ a smernice 2013/48/EÚ (v ďalšom aj „smernice“), ktoré majú prednosť pred vnútroštátnymi zákonmi. Tieto smernice priznávajú podozrivému právo na nazeranie do spisu, ako aj právo, aby boli podozrivý a jeho právny zástupca upovedomení o určitých úkonoch vo vyšetrovaní a aby sa ich mohli zúčastniť. Sťažovateľke boli tieto práva odopreté. V obsahu namietaného uznesenia úplne absentujú úvahy súdu, prečo nevychádzal z práv podozrivého, ktoré mu priznávajú právne záväzné akty európskych spoločenstiev a Európskej únie, ktoré majú prednosť pred vnútroštátnymi zákonmi. Napadnuté uznesenie je preto podľa sťažovateľky arbitrárne.

III.

Vyjadrenie okresného súdu

7. Okresný súd k sťažnosti uviedol, že procesné postavenie podozrivého a obvineného nie je možné zamieňať, vzájomne nahrádzať a tieto procesné postavenia nesplývajú do jedného. Zo znenia § 33b ods. 1 Trestného poriadku možno vyvodiť zúženie práv podozrivého oproti obvinenému, teda logicky podozrivý nebude mať a ani nemôže mať všetky práva obvineného. Podozrivý nebude mať tie práva obvineného, ktoré sa viažu výslovne na formálne postavenie obvineného, čo vyplýva aj z dôvodovej správy. Podozrivý nemá právo na kontradiktórne konanie. Ustanovenie § 213 Trestného poriadku sa viaže len na obvineného. Podozrivý nemá právo, aby sa zúčastňoval výsluchov svedkov, či bol o nich vôbec upovedomovaný. To vyplýva z účelu § 213 Trestného poriadku, ktorý je vo vzťahu špeciality k všeobecnému ustanoveniu § 34 ods. 1 Trestného poriadku, pretože sa týka úkonov, ktoré by mohli byť použité v konaní pred súdom. Preto právo podozrivého, aby sa jeho obhajca zúčastnil aj iných úkonov prípravného konania, treba vykladať tak, že podozrivý a jeho obhajca sa môže v prípravnom konaní zúčastniť len tých úkonov, ktoré vyžadujú súčinnosť podozrivého, a nie všetkých procesných úkonov vykonávaných v prípravnom konaní. V tomto kontexte treba chápať aj ustanovenie § 69 ods. 1 Trestného poriadku, ktorý taxatívne vymenúva osoby, ktoré môžu nahliadnuť do spisu, pričom podozrivý takouto osobou nie je.

IV. Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

9. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. Rozsudok musí byť vyhlásený verejne, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčené buď po dobu celého, alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti v demokratickej spoločnosti, alebo keď to vyžadujú záujmy maloletých alebo ochrana súkromného života účastníkov alebo, v rozsahu považovanom súdom za úplne nevyhnutný, pokiaľ by, vzhľadom na osobitné okolnosti, verejnosť konania mohla byť na ujmu záujmom spravodlivosti.

10. Formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (I. ÚS 331/2019). Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (III. ÚS 66/2018).

11. Odôvodnenie súdneho rozhodnutia má podať jasne a zrozumiteľne odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu. Všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov uvádzaných účastníkom konania. Preto odôvodnenie všeobecného súdu, ktoré stručne, jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (III. ÚS 54/2019).

12. Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vo svojej judikatúre vzťahujúcej sa na interpretáciu čl. 6 ods. 1 dohovoru už uviedol, že toto ustanovenie dohovoru zaväzuje súd uviesť dôvody svojho rozhodnutia, pričom rozsah tejto povinnosti sa môže líšiť v závislosti od povahy rozhodnutia. Vzhľadom na nevyhnutnosť prihliadať *inter alia* na rôznorodosť vyjadrení účastníkov konania a procesnoprávne predpisy platné v jednotlivých štátoch môže byť otázka posúdenia porušenia povinnosti všeobecného súdu uviesť v rozhodnutí dôvody vyplývajúce z čl. 6 ods. 1 dohovoru posúdená len s prihliadnutím na okolnosti prípadu (rozsudok ESLP z 9. 12. 1994 vo veci Torija vs. Španielsko, sťažnosť č. 303-A).

13. Úlohou ústavného súdu bolo v danej veci preskúmať, či požadované limity spravodlivého súdneho konania boli vo vzťahu k odôvodneniu súdneho rozhodnutia v prípade sťažovateľky dodržané a či sa náležité posúdenie jej veci zároveň odrazilo aj v jasnom a zrozumiteľnom zodpovedaní všetkých pre vec právne a skutkovo relevantných otázok, teda aj v náležitom odôvodnení namietaného uznesenia.

14. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka sťažovateľky o nedostatočnom odôvodnení namietaného uznesenia. Tento nedostatok je daný tým, že okresný súd vôbec nereagoval na jej argumentáciu vo vzťahu k uplatneniu citovaných smerníc a zotrval na názore prokurátorky, že podozrivému nemožno priznať právo nahliadnúť do spisu a zúčastniť sa, či byť upovedomený o úkonoch vo vyšetrovaní. Tým došlo k porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 dohovoru.

15. Podľa čl. 2 smernice (2012/13/EÚ): Táto smernica sa vzťahuje na akékoľvek osoby od chvíle, keď sa od príslušných orgánov členského štátu dozvedia, že sú podozrivé alebo obvinené zo spáchania trestného činu, až do ukončenia konania, čo znamená právoplatné rozhodnutie o otázke, či podozrivá alebo obvinená osoba spáchala trestný čin, vrátane prípadného vynesenia rozsudku a rozhodnutia o opravnom prostriedku. Podľa čl. 7 ods. 2 členské štáty zabezpečia, aby bol podozrivým alebo obvineným osobám alebo ich advokátom zabezpečený prístup aspoň k všetkým dôkazom, ktoré majú v držbe príslušné orgány, svedčiacim v prospech či neprospech týchto osôb, aby sa zaručilo spravodlivé súdne konanie a príprava obhajoby.

16. Podľa čl. 3 ods. 3 písm. c) smernice (2013/48/EÚ): Členské štáty zabezpečia, aby podozrivé alebo obvinené osoby mali právo aspoň na účasť ich obhajcu na tých vyšetrovacích úkonoch alebo pri úkonoch na obstaranie dôkazov, ak sú tieto úkony ustanovené vo vnútroštátnom práve a ak sa pri nich vyžaduje alebo je povolená prítomnosť podozrivej alebo obvinenej osoby – (i) identifikácia, (ii) konfrontácia, (iii) rekonštrukcia miesta činu.

17. Je potrebné uviesť, že smernica 2012/13/EÚ bola implementovaná do slovenského právneho poriadku zákonom č. 174/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, a smernica 2013/48/EÚ bola transponovaná zákonom č. 316/2016 Z. z. o uznávaní a výkone majetkového rozhodnutia vydaného v trestnom konaní v Európskej únii a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

18. Podľa § 33b ods. 1 prvej vety Trestného zákona podozrivý má práva a povinnosti obvineného, ako aj právo na obhajobu v plnom rozsahu podľa tohto zákona, ak tento zákon neustanovuje inak alebo ak z povahy veci nevyplýva niečo iné; tým nie sú dotknuté procesné práva, ktoré podozrivému priznáva medzinárodná zmluva alebo priamo uplatniteľný právne záväzný akt Európskej únie.

19. V prejednávanom prípade je dôležité, že obsahom upovedomenia, ktoré bolo sťažovateľke 10. apríla 2024 doručené, bolo aj poučenie o práve podozrivého nazerat' do vyšetrovacieho spisu podľa § 69 ods. 1 Trestného poriadku a o možnosti vyšetrovateľa povoliť podozrivému účasť na vyšetrovacích úkonoch podľa § 213 ods. 1 Trestného poriadku. Preto právna zástupkyňa sťažovateľky žiadala byť upovedomená o realizovaných procesných úkonoch a sťažovateľka pri svojom výsluchu 18. apríla 2024 požiadala o nahliadnutie do spisového materiálu, na čo vyšetrovateľ nedal súhlas a vec predložil prokuratúre, aby rozhodla o rozsahu práv a povinností podozrivej osoby. O návrhu vyšetrovateľa rozhodla prokurátorka tak, že podozrivá a ani jej právna zástupkyňa nemajú právo na nazretie do vyšetrovacieho spisu a ani právo zúčastniť sa úkonov vo vyšetrovaní a ani na upovedomení o nich. S týmto názorom sa plne stotožnil okresný súd v napadnutom uznesení. Základom právnej úvahy bol záver, že podozrivému nie je možné automaticky priradiť všetky práva obvineného a konkrétne právo na nazeranie do spisu

podozrivému nemožno priznať aj z toho dôvodu, že nie je uvedený medzi osobami, ktorým zákonodarca v § 69 ods. 1 vyslovne toto právo priznáva. Podozrivému je z práv obvineného výslovne priznané iba právo na poskytnutie odpisu zápisnice o jeho výsluchu, ako výslovne vyplýva z § 33b ods. 1 tretej vety Trestného poriadku.

20. Podľa názoru ústavného súdu okresný súd napadnuté uznesenie v jeho relevantnej časti odôvodnil iba výkladom zákonných ustanovení bez toho, aby zaujal stanovisko k argumentácii sťažovateľky, ktorá svoje nároky odôvodňovala z obsahu smerníc, ktoré boli implementované do vnútroštátneho právneho poriadku. Okresný súd nevysvetlil, prečo sťažovateľke neboli priznané práva, ktorých sa ako podozrivá v trestnom konaní domáhala, napriek tomu, že tieto práva vyplývajú z práva Únie, na ktoré sťažovateľka poukazovala. Okresný súd pri interpretácii zákonných ustanovení rezignoval na povinnosť harmonického výkladu, ktorá ukladá súdu vykladať právny predpis v súlade s cieľom smernice (C – 397/01 Pfeiffer, C – 555/07 Küçükdeveci). Navyše, právo podozrivého nazrieť do vyšetrovacieho spisu a možnosť zúčastniť sa na vyšetrovacích úkonoch (po predchádzajúcom povolení vyšetrovateľa, pozn.) bolo súčasťou upovedomenia podľa § 33b Trestného poriadku, ktoré bolo sťažovateľke doručené.

21. Možno konštatovať, že okresný súd porušil základné právo sťažovateľky na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a to tým, že nedostatočne odôvodnil namietané uznesenie z hľadiska toho, že sťažovateľka sa domáhala práv, ktoré podozrivej osobe v trestnom konaní priznávajú citované smernice. Tento záver však neznamená, že sa ústavný súd domnieva, že okresný súd mal rozhodnúť v prospech názoru sťažovateľky o rozsahu jej práva ako podozrivej. Znamená to len, že okresný súd nedostatočne odôvodnil namietané uznesenie, ktoré však môže byť vo výroku v zásade vecne správne.

22. Vzhľadom na vyslovenie porušenia základného práva sťažovateľky na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru z dôvodu nedostatočného odôvodnenia namietaného uznesenia okresného súdu sa ústavný súd ďalej nezaoberal námietkou sťažovateľky smerujúcou k otázke práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, a preto v tejto časti ústavnej sťažnosti nevyhovel. Tiež nebol dôvod vyhovieť sťažnosti vo vzťahu k namietanému čl. 7 ods. 2 ústavy, ktoré upravuje vzťah vnútroštátneho práva a európskeho práva. Jeho obsahom nie sú základné práva alebo slobody, ktorých ochrany sa možno domáhať ústavnou sťažnosťou podľa čl. 127 ústavy.

23. Vychádzajúc z porušenia práv sťažovateľky napadnutým uznesením okresného súdu, bolo toto rozhodnutie podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 133 ods. 2 a 3 písm. b) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) zrušené a vec mu bola vrátená na ďalšie konanie, v ktorom bude potrebné dôsledne vyhodnotiť argumentáciu sťažovateľky.

V.

Trovy konania

24. Zistené porušenie základných práv sťažovateľky odôvodňuje to, aby jej okresný súd podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde nahradil trovy konania, ktoré jej vznikli právnym zastúpením.

Výška náhrady bola určená podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon v roku 2024 je 343,25 eur. Ústavný súd priznal sťažovateľke náhradu za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti 2 x 343,25 eur), čo spolu s náhradou podľa § 16 ods. 3 vyhlášky (2 x 13,73 eur) predstavuje 713,96 eur.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. decembra 2024

Robert Šorl
predseda senátu